VOL. 34 STUDIA POLITOLOGICZNE

Karina Paulina Marczuk

Zrównoważone społeczności lokalne i ich bezpieczeństwo: doświadczenia państw anglosaskich

Słowa kluczowe:
bezpieczeństwo, community policing, społeczność lokalna, zrównoważona społeczność lokalna

Fenomen społeczności lokalnej jest przedmiotem wielu analiz i badań naukowców reprezentujących różne dziedziny nauki, a zwłaszcza prawne i społeczne. Odnotowuje się, że zagadnienie społeczności lokalnych należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę dorobek właśnie nauk prawno-administracyjnych (społeczność lokalna rozumiana jako gmina; podkreślanie roli samorządów lokalnych), socjologii (społeczność lokalna jako zbiorowość, która zamieszkuje daną przestrzeń, dobrze jej znaną, o własnej tradycji i tu aktywną, o silnych więziach między jej członkami; z tego punktu widzenia gmina będzie systemem społecznym) i antropologii (społeczność lokalna jako kategoria odnosząca się do sfery symbolicznej; wspólnota językowa, wartości, zwyczajów etc.)[1]. W prezentowanym artykule za punkt wyjścia przyjęto cele, które stawiają sobie nauki społeczne, koncentrując się na współczesnej kategorii społeczności lokalnej, a konkretnie zrównoważonej społeczności lokalnej (ang. *sustainable community*), pojęciu, które jest popularne zwłaszcza w państwach anglosaskich. Z tego względu, analizując funkcjonowanie współczesnych społeczności lokalnych, odwołano się do rozwiązań Wielkiej Brytanii w tej materii.

Dla celów przeprowadzanych badań przyjęto, że zrównoważone społeczności lokalne stanowią swoisty łącznik między postulatami *human*

[1] Zob.: E. Moczuk, *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2009, s. 85–94.

security, czyli bezpieczeństwem jednostki ludzkiej, inaczej ludzkim, człowieka, które swoim podmiotem czyni człowieka[2], i klasycznie pojmowaną kategorią społeczności lokalnej; dzieje się tak z tego względu, że zrównoważone społeczności lokalne odnoszą się do funkcjonowania społeczności lokalnej w warunkach zrównoważonego rozwoju, obierając za cel bezpieczeństwo jednostek zrzeszonych w lokalną wspólnotę. Badając, czy powyższa hipoteza jest zasadna, założono, że genezy współczesnego rozumienia społeczności lokalnej należy doszukiwać się w tradycji anglosaskiej, a zwłaszcza amerykańskiej; odwołano się zatem do rozważań badaczy amerykańskich, prezentując kluczowe założenia teoretyczne, odnoszące się do omawianej problematyki. Z tego powodu to właśnie z dorobku nauki amerykańskiej zaczerpnięto również definicję społeczności lokalnej, którą posiłkowano się w niniejszym artykule. Kolejno, przedstawiono współczesne formy współpracy władz z lokalną społecznością w celu poprawy bezpieczeństwa, znajdujące swój wyraz np. w realizacji koncepcji *community policing*, czyli tzw. policji środowiskowej, opierające się na silnym zaangażowaniu wspólnoty w podejmowane przedsięwzięcia. Wreszcie postanowiono zbadać, w jaki sposób ewoluuje obecnie lokalna społeczność, przywołując kategorię zrównoważonej społeczności lokalnej, która zawiera w sobie zarówno przesłanki zrównoważonego rozwoju, jak i odnosi się do założeń *human security*. Artykuł kończy zwięzłe podsumowanie, zawierające wnioski płynące z przeprowadzonych badań.

Pytania badawcze, na które starano się odpowiedzieć, dotyczą przede wszystkim tego, w jaki sposób rozumie się pojęcie społeczności lokalnej. Czym jest zrównoważona społeczność lokalna? Wreszcie, jakie inicjatywy podejmują zrównoważone społeczności lokalne w celu poprawy swojego bezpieczeństwa?

W artykule odwołano się głównie do doświadczeń państw anglosaskich z tego względu, że to właśnie w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii popularna stała się idea społeczności lokalnej, co ma swoje kulturowe, jak i historyczne podłoże. Z drugiej strony, to w tych państwach mocno upowszechnia się ideę współdziałania owej społeczności z lokalnymi władzami i policją w celu poprawy bezpieczeństwa, co znajduje swój wyraz w realizacji chociażby *community policing* bądź programów na rzecz poprawy bezpieczeństwa mieszkańców.

---

[2] Na ten temat autorka pisała szerzej w innym miejscu; zob.: K.P. Marczuk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej: od bezpieczeństwa państwa do bezpieczeństwa ludzi*, Warszawa 2012, s. 54–66.

Kategoria społeczności lokalnej (*community*)

Kategoria społeczności lokalnej (ang. *community*), pojmowana tradycyjnie, jest popularna zwłaszcza w nauce amerykańskiej, co ma swoje podłoże w historii i kulturze Stanów Zjednoczonych, państwie osadników, dla których silne poczucie przynależności do wspólnoty miało kluczowe znaczenie ze względu na potrzebę bezpieczeństwa. Kategoria społeczności lokalnej stała się przedmiotem wielu badań w naukach społecznych, których owocem są liczne próby doprecyzowania i zdefiniowania pojęcia społeczności lokalnej. Poniżej przedstawiono pokrótce główne założenia koncepcji społeczności lokalnej z punktu widzenia nauk społecznych oraz podjęto próbę dookreślenia tego pojęcia, uwzględniając dorobek nauki amerykańskiej.

Doszukując się przyczyn fascynacji Amerykanów społecznością lokalną, warto przytoczyć stanowisko Christophera Lascha, który upatruje genezy zainteresowania w USA ideą społeczności lokalnej w swoistym sentymentalizmie, skłonności do nostalgii, tęsknocie do funkcjonowania w warunkach spójnej, przestrzennej wspólnoty oraz silnym poczuciu solidarności mieszkańców tego państwa[3], co zapewne wynika z trudnych początków kolonistów w Ameryce Północnej, którzy musieli się wzajemnie wspierać i właśnie we wspólnocie szukali oparcia. Dlatego Lasch twierdzi, że w Stanach Zjednoczonych mamy do czynienia z kultem „małej społeczności", odwołując się do myśli innego amerykańskiego badacza, Roberta Redfielda. Według Redfielda „mała społeczność" charakteryzuje się takimi cechami, jak: wyróżnianie się (ang. *distinctiveness*), czyli to, od którego do którego momentu można mówić o małej społeczności; jej wielkość, powinna to być rzeczywiście mała jednostka (ang. *smallness*); homogeniczność (ang. *homogeneity*), rozumiana jako ekwiwalent społeczności niepoddającej się zmianom (ang. *slow-changing*); samowystarczalność, zdolność do zaspokajania swoich potrzeb (ang. *self-sufficiency*)[4].

Zagadnienie społeczności lokalnej stało się zatem nowym problemem, podejmowanym w pracach przez socjologów reprezentujących kierunek tzw. socjologii opisowej w okresie międzywojennym w Stanach Zjednoczonych. Cechą charakterystyczną prowadzonych przez nich badań było rozpatrywanie wszystkich problemów społecznych przez pryzmat właśnie społeczności lokalnej.

---

[3] Zob.: Ch. Lasch, *The communitarian critique of liberalism*, [w:] Ch.H. Reynolds, R.V. Norman (red.), *Community in America: The challenge of Habits of the heart*, Berkely 1988, s. 177.

[4] Zob.: R. Redfield, *The little community, and Peasant society and culture*, Chicago 1962, s. 4.

Rozważania na temat rozumienia społeczności lokalnej w tradycji amerykańskiej należy jednak rozpocząć od zwrócenia uwagi na zakres znaczeniowy angielskiego słowa *community*. Na język polski zazwyczaj tłumaczy się *community* właśnie jako „społeczność lokalną", co uważane jest za przekład nie w pełni odpowiadający oryginałowi, albowiem jakkolwiek oznacza on „[...] niemal każdą zbiorowość (używa się go np. również w odniesieniu do grup etnicznych, zawodowych, etc., organizacji w rodzaju wojska, Kościoła czy związku zawodowego itp., czyli w nieobowiązującym znaczeniu polskiej ‹‹społeczności››), ale jeśli nawet pozostawimy na boku to jego zastosowanie, ma on i tak dwa odrębne w wielu wypadkach znaczenia, a mianowicie oznacza *zbiorowość terytorialną* i *wspólnotę*. Trudność polega na tym, że badacze społeczności lokalnych rozumieli je przeważnie w taki sposób, że w grę wchodziły oba znaczenia"[5]. Innymi słowy, dwa główne znaczenia terminu *community* dotyczą: po pierwsze, fizycznego skupienia ludzi na danym obszarze, a po drugie – społecznego zorganizowania jednostek w skupiska. David W. Minar i Scott Greer podkreślają, że kategoria ta jest ściśle związana z człowiekiem: „Społeczność lokalna jest nieodłączna od ludzkich działań, celów i wartości. Wyraża naszą mglistą tęsknotę za wspólnotą pragnień, za zjednoczeniem się z tymi, którzy są wokół nas, za rozciągnięciem więzi pokrewieństwa na tych wszystkich, którzy dzielą z nami wspólny los"[6].

Po wtóre należy podkreślić, że w naukach społecznych funkcjonuje wielość definicji społeczności lokalnej, różniących się między sobą. Przeglądu niemalże pięćdziesięciu z nich (głównie proponowanych przez socjologów) dokonał amerykański badacz George A. Hillery w artykule pt. *Definicje społeczności lokalnej: przedmiot zgody*, dokonując próby doszukania się ich cech wspólnych. Autor doszedł do następujących wniosków: po pierwsze, brak jednej wspólnej idei społeczności lokalnej, natomiast panuje zgoda co do tego, że ludzie funkcjonują w społecznościach; po drugie, najbardziej radykalni w formułowaniu koncepcji społeczności lokalnej byli zwolennicy rozwijanej w USA ekologii społecznej (gałąź socjologii); po trzecie, społeczność lokalną należy osadzić w szerszej koncepcji interakcji społecznych, przy założeniu, że między jej członkami istnieją trwałe więzi społeczne, a owa społeczność funkcjonuje na danym terytorium[7].

---

5 J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, t. 2, Warszawa 1983, s. 636.

6 D.W. Minar, S. Greer (red.), *The concept of community: Readings with interpretations*, New Brunswick 2007, s. IX.

7 Zob.: G.A. Hillery, *Definitions of community: Areas of agreement*, „Rural Sociology" 1955, t. 20, nr 2, s. 111–119.

Wspominany już Christopher Lasch podaje, za amerykańskim badaczem Robertem Nisbetem, definicję społeczności lokalnej, która w sposób szczególny podkreśla rolę wzajemnych interakcji między członkami danej zbiorowości: „Przez społeczność lokalną rozumiem coś, co [...] obejmuje wszystkie formy stosunków, które charakteryzują się *wysokim stopniem indywidualnych zażyłości, emocjonalną głębią, moralnym zobowiązaniem, spójnością społeczną oraz ciągłością w czasie*. Społeczność lokalna jest ufundowana na *człowieku* pojmowanym całościowo raczej niż w jednej lub innej roli, branej oddzielnie, którą może on pełnić w porządku społecznym. Swoją psychologiczną siłę czerpie ona z poziomów motywacji głębszych niż zwykła wola interesu [...]"[8]. Na potrzeby artykułu przyjęto tę definicję społeczności lokalnej za punkt wyjścia do dalszych rozważań nad jej ewolucją w czasach współczesnych, biorąc pod uwagę wymowne konotacje społeczne, wyrażające się w silnym zaangażowaniu wspólnot w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na poziomie lokalnym.

Kategoria równoważonej społeczności lokalnej (*sustainable community*)

Koncepcja zrównoważonej społeczności lokalnej (ang. *sustainable community*) zyskała rozgłos w ciągu ostatnich lat, stając się swoistym połączeniem postulatów zrównoważonego rozwoju oraz społeczności lokalnej w nowej jakościowo formie. Idea zrównoważonej społeczności lokalnej jest rozpowszechniana zwłaszcza przez te państwa, które rozwijają badania społeczności lokalnych oraz upowszechniają *community policing*. Szczególnie intensywnie Wielka Brytania wdraża koncepcję zrównoważonej społeczności lokalnej , jakkolwiek staje się ona popularna również w Stanach Zjednoczonych oraz w Nowej Zelandii. Ze względu na to, że władze Wielkiej Brytanii w sposób intensywny wspierają tę koncepcję, omówiono kategorię zrównoważonych społeczności lokalnych, posiłkując się doświadczeniami brytyjskimi i wykorzystując w tym celu główne oficjalne dokumenty rządu Wielkiej Brytanii.

Rozważania nad zrównoważonymi społecznościami lokalnymi należy rozpocząć od wyjaśnienia, co oznacza zrównoważony rozwój (ang. *sustainable development*) oraz w jaki sposób pojmuje się jego założenia w Wielkiej Brytanii. Początki powstania tej koncepcji datuje się na lata 70. XX w.,

[8] Ch. Lasch, dz. cyt., s. 177 (podkr. aut.); por.: R. Nisbet, *The quest for community: A study in the ethics of order and freedom*, Wilmington 2010.

gdy podniesiono zagadnienie problemów o zasięgu globalnym w raporcie Klubu Rzymskiego, zatytułowanym *Granice wzrostu*, w którym ogłoszono, że jeśli tendencje wzrostu ludzkości, industrializacji, zanieczyszczania środowiska naturalnego, produkcji żywności i uszczuplania światowych zasobów będą pozostawać niezmienione, możliwe granice rozwoju na Ziemi zostaną osiągnięte w przeciągu następnych stu lat[9]. Definicji zrównoważonego rozwoju należy jednak szukać w pochodzącym z 1987 r. raporcie Gro Harlem Brundtland, zatytułowanym *Nasza wspólna przyszłość*, w którym zrównoważony rozwój rozumie się jako „[...] rozwój, który zaspakaja potrzeby teraźniejszych bez narażania na szwank możliwości przyszłych pokoleń do zaspakajania ich własnych potrzeb. Zawiera się w dwóch głównych koncepcjach: koncepcji »potrzeb«, w szczególności podstawowych potrzeb ubogich na świecie, którym trzeba nadać nadrzędny priorytet; oraz idei ograniczeń, nałożonej przez stan technologii i organizacji społecznej dotyczącej zdolności środowiska do zaspakajania obecnych i przyszłych potrzeb"[10]. Na zrównoważony rozwój składają się rozwój ekonomiczny, który wiąże się z rozwojem społecznym oraz ochroną środowiska naturalnego. Tak pojmowany, zrównoważony rozwój stał się przedmiotem dyskursu środowiska międzynarodowego, czego wyrazem były tak istotne wydarzenia, jak m.in. Światowy Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r., który zaowocował przyjęciem dokumentu *Agenda 21*. Dokument ten podtrzymywał definicję zrównoważonego rozwoju z raportu Brundtland, pierwszą zasadą ustanawiając twierdzenie, że podmiotem zrównoważonego rozwoju jest człowiek („Istoty ludzkie stanowią centrum zainteresowania w procesie trwałego i zrównoważonego rozwoju. Mają prawo do zdrowego oraz twórczego życia w harmonii z przyrodą"[11]) oraz postulował, by poszczególne państwa przyjęły doku-

---

[9] Zob.: D.H. Meadows et al., *The limits to growth: A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*, New York 1972. Na ten temat autorka pisała w innym miejscu; por.: K.P. Marczuk, *Bezpieczeństwo społeczne: potrzeba szerokiego ujęcia. Implikacje dla Polski*, [w:] A. Skrabacz, S. Sulowski (red.), *Bezpieczeństwo społeczne: pojęcia, uwarunkowania, wyzwania*, Warszawa 2012, s. 37–38; taż, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej...*, s. 72–73.

[10] *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. Transmitted to the General Assembly as an annex to document A/42/427 – development and international co-operation: Environment [online], 1987, witryna internet. UN Documents, http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I (dostęp: 15.11.2012).

[11] *Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju*, konferencja Narodów Zjednoczonych *Środowisko i rozwój* na posiedzeniu w Rio de Janeiro w dniach od 3 do 14 czerwca 1992 r. [online], witryna internet. Biblioteki Sejmowej, http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/inne/1992.html (dostęp: 15.11.2012).

menty strategiczne w zakresie osiągania zrównoważonego rozwoju, co większość z nich uczyniła w kolejnych latach. Innym istotnym wydarzeniem była konferencja w Johannesburgu, czyli „Rio+10", określana tak, ponieważ odbyła się w dekadę po szczycie w Rio (2002 r.). Natomiast w czerwcu 2012 r. odbył się kolejny szczyt („Rio+20"), poświęcony tzw. zielonej ekonomii oraz ograniczeniu ubóstwa, a także budowaniu ram instytucjonalnych dla zrównoważonego rozwoju[12].

Jeśli chodzi o podejście Wielkiej Brytanii do zrównoważonego rozwoju, to chronologicznie rzecz ujmując, genezy jej zainteresowania tą koncepcją należy doszukiwać się w polityce Wielkiej Brytanii lat 90. XX w., kiedy to po Światowym Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. Wielka Brytania, jako jedno z pierwszych państw na świecie, w 1994 r. przyjęła narodową strategię zrównoważonego rozwoju, noszącą tytuł *Zrównoważony rozwój* (*Sustainable development: The UK strategy 1994*); krok ten stanowił odpowiedź na postulaty uczestników konferencji[13]. Kilka lat później, w 1999 r., rząd Tony'ego Blaira opracował ramowy dokument, czyli kolejną strategię zrównoważonego rozwoju, pt. *Lepsza jakość życia. Strategia zrównoważonego rozwoju dla Zjednoczonego Królestwa – 1999* (*A better quality of life. Strategy for sustainable development for the United Kingdom – 1999*). W strategii przede wszystkim odniesiono się do idei zrównoważonego rozwoju, uwzględniając koncepcję zawartą w raporcie Brundtland (1987 r.), a zatem rozumiejąc przez to pojęcie zaspakajanie potrzeb przez obecne pokolenia bez narażania na szwank możliwości zaspakajania potrzeb przez pokolenia przyszłe. W dokumencie z 1999 r. określono: cztery główne cele zrównoważonego rozwoju w warunkach Wielkiej Brytanii; priorytety władz Wielkiej Brytanii w zakresie zrównoważonego rozwoju; zasady, którymi powinien kierować się rząd w swoich działaniach. Kategoria zrównoważonego rozwoju została zdefiniowana w sposób kompleksowy, ponieważ uwzględniono tu takie elementy, jak: „postęp *socjalny*, który obejmuje potrzeby wszystkich; skuteczna *ochrona środowiska* naturalnego; rozważne *wykorzystywanie zasobów naturalnych* i utrzymanie wysokich i stabilnych stopni *wzrostu gospodarczego i zatrudnienia*"[14].

---

[12] Szerzej na ten temat zob.: *United Nations Conference on Sustainable Development Rio+20* [online], Rio de Janeiro 20–22.06.2012, witryna internet. UNCSD 2012, http://www.uncsd2012.org/rio20/ (dostęp: 24.08.2012).

[13] Na ten temat autorka pisała w innym miejscu; por.: K.P. Marczuk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej*…, s. 349 i n.

[14] *A better quality of life – strategy for sustainable development for the United Kingdom – 1999* [online], [London 1999], witryna internet. The National Archives, http://collections.

Wśród priorytetów dla władz Wielkiej Brytanii w zakresie wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju, z punktu widzenia realizacji koncepcji zrównoważonej społeczności lokalnej, szczególnie istotne są te, które dotyczą: zwiększenia inwestycji w kadry, zredukowania wykluczenia społecznego, promocji alternatywnego transportu, rewitalizacji większych miast w celu uczynienia ich miejscami bardziej przyjaznymi dla mieszkańców, ochrony terenów wiejskich oraz fauny i flory, oszczędzania energii, międzynarodowej współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju. Z kolei działania, które musiałby podjąć według autorów strategii brytyjski rząd, powinny przede wszystkim koncentrować się na: „Umiejscowieniu *ludzi w centrum zainteresowania*; obraniu długofalowej perspektywy; wzięciu pod uwagę kosztów i zysków; stworzeniu otwartego i wspierającego systemu gospodarczego; zwalczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego; poszanowaniu granic środowiska [...]”[15].

Strategia zrównoważonego rozwoju z 1999 r. została zastąpiona kolejną w marcu 2005 r., noszącą podtytuł *Zabezpieczyć przyszłość* (*Securing the future*), będącą jej znowelizowaną i rozszerzoną wersją. W nowym dokumencie uwzględniono rozwój sytuacji wewnętrznej, jak również w środowisku międzynarodowym. Jeśli chodzi o sferę polityki wewnętrznej, to położono większy nacisk na zacieśnienie relacji między władzami szczebla lokalnego a rządem, natomiast w sprawach międzynarodowych wzięto pod uwagę uzgodnienia, które zapadły podczas konferencji w Johannesburgu w 2002 r.[16] W strategii podtrzymano definicję zrównoważonego rozwoju, zawartą w strategii z 1999 r.

Reasumując, w kolejnych brytyjskich strategiach z lat 1994, 1999 i 2005 odniesiono się do dorobku społeczności międzynarodowej w zakresie zrównoważonego rozwoju (raporty i konferencje z tej problematyki w latach 1972, 1987, 1992 i 2002) oraz podtrzymano definicję zrównoważonego rozwoju, głoszącą konieczność stałej poprawy jakości życia każdego człowieka oraz przyszłych pokoleń. W tabeli 1. zestawiono, w celu

europarchive.org/tna/20080530153425/http://www.sustainable-Development.gov.uk/publications/uk-strategy99/01.htm (dostęp: 02.08.2011), (podkr. aut.).

15 Tamże (podkr. aut.).

16 Zob.: *Securing the future: Delivering UK sustainable development strategy. The UK Government sustainable development strategy*, presented to Parliament by the Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs by Command of Her Majesty, March 2005, The Stationery Office, Norwich 2005, w wersji online: http://archive.defra.gov.uk/sustainable/government/publications/uk-strategy/documents/SecFut_complete.pdf (dostęp: 02.08.2011).

uporządkowania, strategie zrównoważonego rozwoju oraz światowe konferencje poświęcone tej problematyce.

Tabela 1. Strategie zrównoważonego rozwoju w Wielkiej Brytanii oraz raporty i światowe konferencje, poświęcone problematyce zrównoważonego rozwoju

Rok	Główne raporty i konferencje nt. zrównoważonego rozwoju
1972	Raport Klubu Rzymskiego pt. Granice wzrostu
1987	Raport G.H. Brundtland pt. *Nasza wspólna przyszłość*
1992	Światowy Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro
2002	Światowy Szczyt Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu

Rok	Strategie zrównoważonego rozwoju w Wielkiej Brytanii	Rozumienie zrównoważonego rozwoju w Wielkiej Brytanii
1994	Zrównoważony rozwój: narodowa strategia zrównoważonego rozwoju (*Sustainable development: The UK strategy 1994*)	Zrównoważony rozwój rozumiany jako poprawa jakości życia każdego człowieka oraz przyszłych pokoleń. • rozważane wykorzystywanie zasobów naturalnych • spójność społeczna i integracja • skuteczna ochrona środowiska naturalnego • stały wzrost gospodarczy
1999	Lepsza jakość życia. Strategia zrównoważonego rozwoju dla Zjednoczonego Królestwa – 1999 (*A better quality of life. Strategy for sustainable development for the United Kingdom – 1999*)	
2005	Zabezpieczyć przyszłość. Strategia zrównoważonego rozwoju rządu Zjednoczonego Królestwa (*Securing the future. The UK Government sustainable development strategy*)	

Źródło: opracowanie własne

Przechodząc do rozumienia zrównoważonej społeczności lokalnej w Wielkiej Brytanii, należy zaznaczyć, że kategoria ta początkowo pojawiała się w strategiach dotyczących zrównoważonego rozwoju. W dokumencie z 1999 r. zawarto rozdział poświęcony zrównoważonym społecznościom lokalnym, zatytułowany *Budując zrównoważone społeczności lokalne* (*Building sustainable communities*), dokonując scalenia idei społeczności lokalnej z wyżej wyliczonymi postulatami zrównoważonego rozwoju. Stwierdzono potrzebę budowania zrównoważonych społeczności

lokalnych w miastach, mniejszych miejscowościach oraz na wsiach przez: „wzmacnianie gospodarek regionalnej i lokalnej; zaspokajanie socjalnych potrzeb ludzi: promocję lepszej kondycji zdrowotnej, warunków mieszkaniowych oraz dostępu do usług i rekreacji; doskonalenie lokalnego otoczenia: rewitalizacja centrów miast, walka ze zdegradowanym środowiskiem miejskim i zadbanie o to, by rozwój respektował charakter obszarów wiejskich; ograniczenie przestępczości i strachu przed przestępczością; zajęcie się problemami ubóstwa i wykluczenia społecznego w najbardziej ubogich społecznościach lokalnych; ułatwienie ludziom zaangażowania się w ich społeczności; koordynację polityk, by połączyć te cele"[17].

W rozumieniu autorów dokumentu kluczowe znaczenie dla możliwości realizacji zrównoważonej społeczności lokalnej mają dobrze prosperujące miasta, miejscowości i wsie, przez co rozumie się nie tylko rozwijającą się gospodarkę, oferującą nowe miejsca pracy, lecz również dostęp do usług oraz bezpieczne i przyjazne otoczenie. Cele te należy osiągać przy rozsądnym wykorzystywaniu surowców naturalnych, poszanowaniu środowiska naturalnego i propagowaniu spójności społecznej, a zatem wytycznych, którymi kieruje się zrównoważony rozwój. „Budowanie zrównoważonych społeczności lokalnych oznacza ulepszanie miejsc, w których ludzie żyją i pracują oraz dawanie im szansy na odegranie własnej roli w kształtowaniu zmian"[18].

Po raz pierwszy szczegółowo do zagadnienia zrównoważonych społeczności lokalnych odniesiono się w planie byłego wicepremiera rządu Tony'ego Blaira Johna Prescotta z 2003 r., zatytułowanym *Zrównoważone społeczności lokalne: budowanie dla przyszłości* (*Sustainable communities: Building for the future*). W dokumencie tym skoncentrowano się głównie na zagadnieniach związanych z budownictwem mieszkaniowym w południowowschodniej Anglii oraz podniesieniu jakości życia w obszarach miejskich i wiejskich w ramach implementacji postulatów zrównoważonego rozwoju. Dokonano również zestawienia wymagań, które powinna spełniać społeczność, która ma być uznana za zrównoważoną, jednakże dopiero w kolejnym rządowym dokumencie, czyli *Przeglądzie Egana* z 2004 r., pokuszono się o zdefiniowanie wprost pojęcia zrównoważonej społeczności lokalnej oraz przełożenie owych wymagań na komponenty kategorii zrównoważonej społeczności lokalnej.

Opublikowany rok po publikacji planu Prescotta *Przegląd Egana* (*The Egan review*), sporządzony na wniosek rządu przez zespół kierowany

---

[17] *A better quality of life – strategy for sustainable development for the United Kingdom – 1999…*

[18] Tamże.

przez sir Johna Egana, wyjaśnia, czym jest zrównoważona społeczność lokalna. Zgodnie z założeniami tego dokumentu: „Zrównoważone społeczności lokalne zaspokajają różne potrzeby obecnych i przyszłych mieszkańców, ich dzieci i innych użytkowników, przyczyniają się do wysokiej jakości życia oraz zapewniają sposobności i szanse. Osiągają to sposobami, które przyczyniają się efektywnego wykorzystania surowców naturalnych, poprawy stanu środowiska naturalnego, promocji spójności społecznej i integracji oraz wzmacniania koniunktury gospodarczej”[19]. W przeglądzie wymieniono komponenty (wymagania), które stanowią o nowej jakości kategorii zrównoważonej społeczności lokalnej (rycina 1).

Rycina 1. Komponenty zrównoważonej społeczności lokalnej według *Przeglądu Egana*

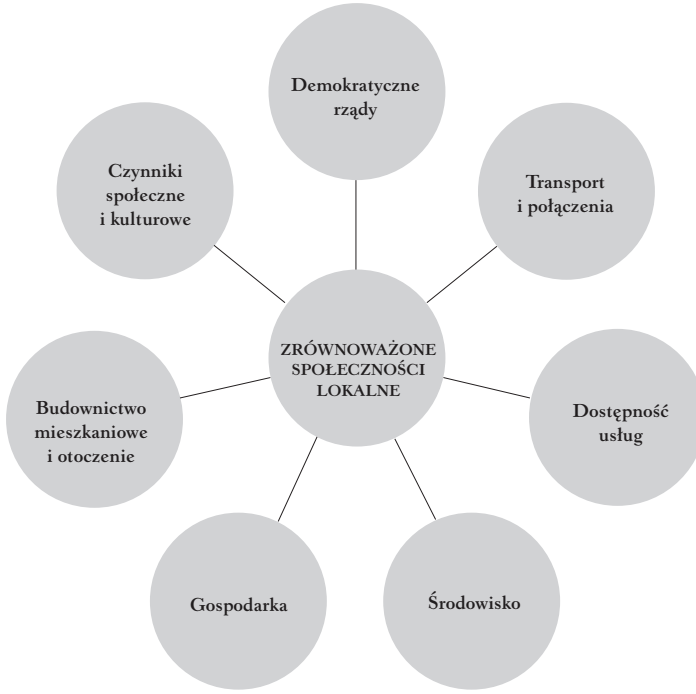

Źródło: *The Egan Review: Skills for sustainable communities*, Office of the Deputy Prime Minister, London 04. 2004, s. 19, w wersji online: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919132719/www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/152086.pdf (dostęp: 11.12.2012).

[19] *The Egan review: Skills for sustainable communities*, Office of the Deputy Prime Minister, London 04. 2004, s. 18, w wersji online: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919132719/www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/152086.pdf (dostęp: 11.12.2012).

Kategorię zrównoważonej społeczności lokalnej tworzą zatem takie składowe, jak:

- czynniki społeczne i kulturowe, rozumiane jako tolerancja i szacunek dla mniejszości etnicznych, kulturowych, religijnych, etc., przyjazne i skłonne do pomocy wzorce zachowań wśród mieszkańców danej okolicy, tworzenie sposobności do wypoczynku, sportu, zajęć prospołecznych, etc., niski poziom przestępczości i zachowań aspołecznych, osiągany przez przyjazny społeczności *community policing*, włączenie do wspólnoty wszystkich mieszkańców i zaoferowanie im równych szans;
- demokratyczne rządy, czyli: „Strategiczny, wizjonerski, reprezentatywny i odpowiedzialny system rządów [...]”[20], który uwzględnia partycypację obywateli, partnerstwo władz, przedsiębiorców i społeczności, otwartą społeczność, zaangażowaną w działania o charakterze woluntarystycznym na rzecz wspólnoty np. w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w popularnych w Wielkiej Brytanii grupach sąsiedzkiej czujności, poczucie przynależności do społeczeństwa obywatelskiego;
- transport i połączenia, a więc rozwinięta infrastruktura transportu publicznego i komunikacji, oferująca ludziom dostęp do ważnych dla nich instytucji np. szkół, przychodni, urzędów, etc. oraz umożliwiająca łączenie różnych społeczności, ułatwienia dla lokalnego ruchu pieszych i rowerowego, dostępne parkingi, szeroko dostępny Internet;
- dostępność usług publicznych, prywatnych i społecznych, a zatem dostępność do wykwalifikowanej kadry pedagogicznej lokalnych placówek oświatowych, wysokiej jakości opieka zdrowotna i opieka społeczna, infrastruktura handlowo-usługowa;
- środowisko, czyli umożliwienie ludziom życia w sposób zapewniający możliwość poszanowania środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych teraz i w przyszłości, życie w sposób, który ogranicza zanieczyszczanie środowiska, ochrona zasobów naturalnych i różnorodności biologicznej, branie pod uwagę potrzeb przyszłych pokoleń przy podejmowaniu bieżących decyzji i działań;
- gospodarka na poziomie lokalnym, dobrze prosperująca, oferująca różnorodne miejsca pracy i możliwości rozwoju, również dla silnego lokalnego biznesu;

[20] Tamże, s. 20.

- budownictwo mieszkaniowe i otocznie koncentrujące się na tworzeniu dobrze utrzymanych, lokalnych, przyjaznych dla użytkowników przestrzeni wspólnych oraz terenów zielonych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i osób starszych, szeroka oferta mieszkań na rynku nieruchomości, co przesądza o ich dostępności, otoczenie osiedli mieszkaniowych, które jest dostosowane do charakteru lokalnej społeczności, mieszana architektura.

Podsumowując, wraz z podaną wyżej definicją wymienione komponenty dopełniają obrazu zrównoważonej lokalnej społeczności, której mieszkańcy powinni mieć zapewniony dostęp do godnych domostw, bezpiecznie żyć w różnorodnej i otwartej społeczności, mieć możliwość pracy i dostęp do usług oraz szansę na zaangażowanie się w działania wspólnoty.

Kolejna narodowa strategia zrównoważonego rozwoju z 2005 r. również zawiera rozdział poświęcony zrównoważonym społecznościom lokalnym. W dokumencie tym przywołano słowa byłego wicepremiera Johna Prescotta, które krystalizują ideę zrównoważonej społeczności lokalnej: „Tworzenie zrównoważonych społeczności lokalnych oznacza wprowadzanie zrównoważonego rozwoju w rzeczywistość. Zrównoważone społeczności lokalne muszą łączyć absorpcję społeczną, domy, pracę, usługi, infrastrukturę i szacunek dla środowiska, by tworzyć miejsca, gdzie ludzie będą chcieli żyć i pracować teraz oraz w przyszłości”[21]. Chodziło więc o to, by zrównoważony rozwój wcielać w życie na szczeblu lokalnym, czemu poświęcono ustawę o zrównoważonych społecznościach lokalnych z 2007 r.

Ustawa o zrównoważonych społecznościach lokalnych (*Sustainable Communities Act*), przyjęta przez brytyjski parlament w 2007 r. i znowelizowana w 2010 r., oferuje lokalnym władzom i ich partnerom możliwość podejmowania działań, które mają na celu wcielanie w życie koncepcji zrównoważonej społeczności lokalnej. W rozumieniu ustawy zrównoważone społeczności lokalne charakteryzują się czterema cechami: 1. czynną partycypacją obywatelską w wymiarze lokalnym; 2. rewitalizacją społeczności lokalnej, w tym w wymiarze gospodarczym; 3. ochroną środowiska; 4. spójnością społeczną[22]. U podstaw przyjęcia tego aktu prawnego legła troska o odwrócenie niepokojącego trendu zamierania

[21] *Securing the future: Delivering UK sustainable development strategy. The UK Government sustainable development strategy*…, s. 120.

[22] Zob.: *Sustainable Communities Act 2007 (ch. 23)* [online] z 23.10.2007 r., art. 1, witryna internet. UK legislation, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/23 (dostęp: 03.08. 2011).

życia społeczno-gospodarczego wspólnot lokalnych, zwanego w Wielkiej Brytanii zjawiskiem „brytyjskich miast – duchów", terminem oznaczającym miejscowości, w których stopniowo zanika życie społeczno-gospodarcze. W raporcie organizacji *The New Economics Foundation* za rok 2000 podkreślono: „Między 1995–2000 r. straciliśmy mniej więcej jedną piątą z tych żywotnych instytucji [tzn. lokalnych sklepów i punktów świadczących usługi] – prawdziwą podstawę naszej gospodarki [...]. Jeśli obecny trend będzie utrzymywał, stracimy trzecią część z już naruszonej części pozostałej podstawy w ciągu dziesięciu lat. Rezultatem jest Brytania miast duchów [*Ghost Town Britain*] – wzrastająca liczba społeczności i dzielnic, którym brakuje łatwego dostępu do lokalnych banków, urzędów pocztowych, kiosków i pubów, które stanowią społeczny łącznik, który scala lokalną społeczność"[23]. Celem ustawy jest zatem promowanie lokalnego handlu i usługodawców oraz przedsiębiorców w celu zaktywizowania zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych w Wielkiej Brytanii.

Poniżej dokonano zestawienia oficjalnych dokumentów brytyjskich władz, które dotyczą zrównoważonych społeczności lokalnych (tabela 2.).

Kategoria zrównoważonej społeczności lokalnej łączy ideę społeczności lokalnej, rozumianej jako wspólnota mieszkańców, połączona silnymi więziami i spójna społecznie, jej fundamentem jest jednostka, z przesłaniem zrównoważonego rozwoju, a zatem dążeniem do poprawy jakości życia obecnych oraz przyszłych pokoleń. Obie koncepcje mają również pewne wspólne elementy, a są nimi: troska o rozważne wykorzystywanie zasobów naturalnych, dążenie do spójności społecznej i integracja wszystkich członków społeczności, dbałość o stan środowiska naturalnego, stały wzrost gospodarczy.

[23] A. Simms et al., *Ghost town Britain: The threat from economic globalisation to livelihoods, liberty and local economic freedom*, London [2003], s. 2, w wersji online: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Ghost_Town_Britain.pdf (dostęp: 03.08.2011).

Tabela 2. Zestawienie oficjalnych dokumentów dotyczących zrównoważonych społeczności lokalnych, pojmowania zrównoważonej społeczności lokalnej i zrównoważonego rozwoju w Wielkiej Brytanii

<table>
<tr><th>Rok</th><th>Dokumenty w zakresie zrównoważonych społeczności lokalnych w Wielkiej Brytanii</th><th>Koncepcja zrównoważonych społeczności lokalnych w Wielkiej Brytanii</th><th>Koncepcja zrównoważonego rozwoju w Wielkiej Brytanii</th></tr>
<tr><td>1999</td><td>Lepsza jakość życia. Strategia zrównoważonego rozwoju dla Zjednoczonego Królestwa – 1999 (A better quality of life. Strategy for sustainable development for the United Kingdom – 1999)</td><td rowspan="3">Zrównoważone społeczności lokalne jako wspólnoty będące w stanie zaspokoić różne potrzeby obecnych i przyszłych mieszkańców, przyczyniające się do wysokiej jakości życia oraz zapewniające sposobności i szanse na rozwój</td><td rowspan="3">Zrównoważony rozwój rozumiany jako poprawa jakości życia każdego człowieka oraz przyszłych pokoleń</td></tr>
<tr><td>2003</td><td>Plan wicepremiera Johna Prescotta pt. Zrównoważone społeczności lokalne: budowanie dla przyszłości (Sustainable communities: Building for the future)</td></tr>
<tr><td>2004</td><td>rządowy Przegląd Egana (The Egan Review: Skills for sustainable communities)</td></tr>
<tr><td>2005</td><td>Zabezpieczyć przyszłość. Strategia zrównoważonego rozwoju rządu Zjednoczonego Królestwa (Securing the future. The UK Government sustainable development strategy)</td><td colspan="2" rowspan="2">• rozważane wykorzystywanie zasobów naturalnych
• spójność społeczna i integracja
• skuteczna ochrona środowiska naturalnego
• stały wzrost gospodarczy</td></tr>
<tr><td>2007</td><td>Ustawa o zrównoważonych społecznościach lokalnych (Sustainable Communities Act)</td></tr>
</table>

Źródło: opracowanie własne.

Inicjatywy zrównoważonych społeczności lokalnych na rzecz poprawy bezpieczeństwa – doświadczenia brytyjskie i amerykańskie

Partycypowanie w działaniach na rzecz poprawy bezpieczeństwa na poziomie lokalnym jest wyznacznikiem społeczeństwa obywatelskiego i może przybierać różne formy, poczynając od samorzutnych działań, inicjowanych przez lokalną społeczność, przez inicjatywy, które mają wsparcie autorytetów szczebla lokalnego oraz policji, bądź nawet są przez nie zapoczątkowywane, do działań inicjowanych przez lokalne lub cen-

tralne władze. Wspólnym celem wszystkich tych przedsięwzięć jest walka z przestępczością na poziomie lokalnym, a zatem poprawa bezpieczeństwa lokalnej wspólnoty. Cechą charakterystyczną zrównoważonych społeczności lokalnych jest położenie nacisku na ich bezpieczeństwo, co wzbogaca tę ideę w porównaniu do omówionej wcześniej kategorii społeczności lokalnej (*community*). Jak już wspomniano, jednym z kluczowych założeń zrównoważonych społeczności lokalnych jest utrzymanie niskiego poziomu przestępczości i zachowań antyspołecznych, co powinno się osiągać, np. stosując zasady *community policing*, przy założeniu aktywnej współpracy mieszkańców. Wykorzystując doświadczenia państw anglosaskich w tym zakresie, a w szczególności amerykańskie i brytyjskie, poniżej odniesiono się do tych działań, które opierają się na współpracy lokalnej wspólnoty z policją i lokalnymi władzami, przyjmując, że szczególnie istotna staje się realizacja założeń *community policing*, wykorzystującego właśnie element obywatelski w swoich działaniach. Wskazano zatem na takie działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa lokalnych wspólnot, jak: zaangażowanie lokalnej społeczności w inicjatywy w ramach *community policing*, ruch tzw. lokalnego aktywizmu, zaangażowanie władz oraz rządowe kampanie na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczności lokalnych, ochotnicze inicjatywy obywatelskie.

Jeśli chodzi o założenia *community policing*, pojęcia, dla którego trudno jest znaleźć polski synonim (czasami tłumaczy się je jako „policjonowanie"), szczegółowo przedstawiają je m.in. Janina Czapska i Józef Wójcikiewicz w książce pt. *Policja w społeczeństwie obywatelskim*. Autorzy przeanalizowali genezę powstania *community policing*, historię oraz funkcjonowanie we współczesnych czasach; doszli do wniosku, że nowością w *community policing* staje się przede wszystkim dostępność policji dla mieszkańców, jej stała obecność pośród nich oraz angażowanie lokalnej wspólnoty we współpracę na rzecz poprawy bezpieczeństwa: „Dwie filozofie zdominowały współcześnie sprawowanie funkcji policyjnych. Jedna, to tradycyjne pojmowanie funkcji policyjnych, uosabiane przez zmotoryzowany patrol przybywający na miejsce zdarzenia z odległej komendy, aby złapać złych przestępców. Druga, to model dostępnego dla obywateli lokalnego policjanta, który wspólnie z mieszkańcami ze swego rejonu próbuje znaleźć kreatywne rozwiązanie miejscowych problemów. *Community policing* (CP) to nowa filozofia sprawowania funkcji policyjnych, realizująca ideę bliskiej współpracy »sąsiedzkiego« policjanta z członkami lokalnej społeczności (*community*)"[24].

[24] J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 1999, s. 129.

Jak już zaznaczono, idea *community policing* wywodzi się ze Stanów Zjednoczonych, a swoimi początkami sięga lat 60. i 70. XX w., kiedy to szybko wzrastająca przestępczość, zwłaszcza wśród młodocianych, niepokoje związane z sytuacją mniejszości etnicznych oraz korupcja, zjawiska obecne głównie w wielkich amerykańskich miastach, idące w parze z niską wydajnością pracy policyjnej, zobligowały władze do przedsięwzięcia pewnych działań. Zalecenia były zawarte w dwu kluczowych raportach: raporcie Prezydenckiej Komisji Stosowania Prawa i Zarządzania Wymiarem Sprawiedliwości, noszącym wymowny podtytuł *Wyzwanie przestępczości w wolnym społeczeństwie* z lutego 1967 r. (*The challenge of crime in a free society*) oraz raporcie tzw. komisji Kernera z marca 1968 r. (*Report of the National Advisory Commission on Civil Disorders*). Oba dokumenty stanowią fundament *community policing* w USA. Istotną myślą, zawartą w pierwszym z nich, jest zwrócenie uwagi na rolę obywateli w zwalczaniu przestępczości. Autorzy twierdzą: „Wielu Amerykanów myśli, że kontrolowanie przestępczości jest wyłącznie zadaniem policji, sądów [...]. W rzeczywistości, jak unaocznia to raport Komisji, przestępczość nie może być kontrolowana bez zainteresowania i udziału szkół, przedsiębiorstw, instytucji opieki społecznej, prywatnych zgrupowań i poszczególnych obywateli"[25]. Szczególną uwagę zwrócono właśnie na te funkcje policji, które odnoszą się do pracy wśród (i dla) społeczeństwa (ang. *the community-service police function of the police*), m.in. rekomendując, żeby policja zaczęła oficjalnie brać udział w naradach eksperckich, dotyczących planowania rozmaitych działań w miastach, w tym również tych związanych z rozwiązaniami przestrzennymi, ze względu na zorientowanie funkcjonariuszy w problemach danej, lokalnej społeczności; podniesiono kwestię konieczności inicjowania programów, zorientowanych na zacieśnianie relacji z lokalną społecznością; inne z zaleceń odnosi się do poprawy wizerunku policji w oczach mieszkańców, a zwłaszcza mniejszości etnicznych, co ma przyczynić się do wzrostu zaufania do tej instytucji oraz wzrostu społecznego poparcia – z tego względu zalecono rekrutowanie do służby funkcjonariuszy wywodzących się z różnych grup etnicznych[26]. W ocenie Jamesa Q. Wilsona ów raport, mimo że zawiera tak sformułowane zalecenia, to jednak „[...] nie oferuje żadnego rozwiąza-

[25] The President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, *The challenge of crime in a free society*, Washington D.C. 1967, s. V, w wersji online: https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/42.pdf (dostęp: 01.08.2011).

[26] Zob.: tamże, s. 97–102.

nia problemu i nie dostarcza żadnej praktycznej odpowiedzi na pytanie, co możemy szybko zrobić, by go rozwiązać"[27].

Z kolei w drugim dokumencie, raporcie komisji Kernera, przeanalizowano niepokoje społeczne na tle etnicznym w amerykańskich miastach w drugiej połowie lat 60. XX w. i stwierdzono: „Szorstkie relacje między policją a społecznościami mniejszościowymi stały się głównym – i zapalnym – źródłem żalu, napięć i nieporządku. Odpowiedzialność musi być współdzielona przez całe społeczeństwo"[28]. Komisja Kernera, podobnie jak w poprzednim dokumencie, również w swoim raporcie dała szereg wytycznych, dotyczących tego, jak policja powinna postępować, szczególnie wskazując na: konieczność zmiany sposobu przeprowadzania interwencji wśród mieszkańców zamkniętych osiedli w celu wykluczenia agresywnych zachowań policjantów; wyeliminowanie u członków mniejszości etnicznych, przez wprowadzenie nowych standardów działania policji, poczucia funkcjonowania podwójnych standardów prawnych; ustanowienie mechanizmów, dotyczących możliwości składania skarg i zadośćuczynienia w związku z pracą policji; szersze włączenie lokalnej społeczności w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku; rekrutowanie do służby przedstawicieli mniejszości etnicznych[29]. W kolejnych latach rozwijano zatem ideę *community policing*, posiłkując się zaleceniami obu raportów i podejmując różnorakie inicjatywy, wśród których na uwagę zasługuje *team policing*, a więc organizacja specjalnych patroli policyjnych, ściśle przypisanych do danej okolicy i utrzymujących stały kontakt z mieszkańcami. Jakkolwiek były mało skuteczne, działania te niewątpliwie przyczyniły się do upowszechnienia *community policing*.

Przywoływani wyżej Janina Czapska i Józef Wójcikiewicz dokonali przeglądu sposobów pracy policji w ramach *community policing* i wyodrębnili cztery główne składowe. Znajdują się wśród nich: potrzeba prowadzenia konsultacji z mieszkańcami w celu zidentyfikowania ich potrzeb i oczekiwań wobec policji, możliwość adaptacji do bieżącej sytuacji w danym rejonie, tak by lokalna komórka policji mogła decydować o tym, gdzie należy skierować zwiększone siły i środki; zaangażowanie lokalnych partnerów, publicznych i prywatnych, w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa; konieczność rozwiązywania problemów

---

[27] J.Q. Wilson, *A reader's guide to the Crime Commission reports*, „The Public Interest" 1967, nr 9, s. 64.

[28] National Advisory Commission on Civil Disorders, *Report of the National Advisory Commission on Civil Disorders: Summary of report*, Washington D.C. 1968, w wersji online: http://www.eisenhowerfoundation.org/docs/kerner.pdf (dostęp: 01.08.2011).

[29] Zob.: tamże.

(podejście *problem-solving policing*), czyli wykluczanie zjawisk, które generują przestępczość[30]. Powyższe założenia wymagają specyficznych metod pracy operacyjnej policji, do których należą: rozwijanie sieci terenowych komórek policji, co wiąże się ze zdecentralizowaną strukturą policji, partnerstwo wielu podmiotów, wśród których wiodącą rolę odgrywa policja, działania o charakterze lokalnej prewencji kryminalnej, takie jak np. funkcjonujące w Wielkiej Brytanii grupy sąsiedzkiej czujności, programy na rzecz wzmacniania relacji między społecznością lokalną a mieszkańcami, patrole piesze, operujące w przyporządkowanych im rejonach.

Jak wyżej wspomniano, *community policing* wywodzi się z doświadczeń amerykańskich i to właśnie w Stanach Zjednoczonych koncepcja ta była silnie rozwijana, poczynając od lat 80. ubiegłego stulecia, jakkolwiek przyjęła się ona później również w innych państwach, np. w Wielkiej Brytanii, również w Polsce, wyliczone cechy zostały wdrożone przez policje innych państw. Specyficzne problemy wielkich amerykańskich miast, związane z gwałtownie narastająca przestępczością, doprowadziły zresztą do ewolucji *community policing* i powstania różnych jej odmian. Szczególnym przypadkiem jest Chicago i przyjęty przez tutejszą policję rodzaj *community policing*, skierowany ku specyficznym problemom chicagowskiej społeczności[31].

Opracowana przez policję w Chicago strategia działań oraz nowe środki w zakresie prewencji kryminalnej to strategia CAPS (akronim pochodzący od pierwszych liter nazwy *Chicago Alternative Policing Strategy* – alternatywna strategia działań policji Chicago). Zastraszające wskaźniki przestępczości we wczesnych latach 90. XX w. skłoniły Departament Policji w Chicago do poszukiwania metod pracy policyjnej, które sprawdziłby się w warunkach Chicago, ponieważ dotychczasowe działania, choć podejmowane w ramach *community policing*, nie przynosiły tu zamierzonych rezultatów. 29 kwietnia 1993 r. rozpoczęto wdrażanie eksperymentalnej strategii CAPS w pięciu dzielnicach Chicago, kierując się naczelną zasadą wzajemnej współpracy między policją, mieszkańcami oraz władzami miasta, co w efekcie miało przynieść ograniczenie przestępczości; motto nowej strategii brzmiało „Razem możemy" (*Together we can*)[32]. Założenia CAPS dopasowano do warunków miasta, biorąc

[30] Zob.: J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja*…, s. 138–139.

[31] Na ten temat autorka pisała w innym miejscu; zob.: K.P. Marczuk, *Connections between urban design and crime in the mid-XXth century in the U.S.: Case study of great American cities*, „Arhivele Olteniei" 2012, serie nouă, nr 26, s. 314–319.

[32] Zob.: Chicago Police Department, *CAPS at five: A report on the progress of community policing in Chicago*, Chicago 1998, s. 3.

pod uwagę specyfikę poszczególnych dzielnic, zróżnicowanie kulturowe i etniczne jego mieszkańców oraz funkcjonujące organizacje o charakterze społecznym[33]. CAPS bazuje na czterech kluczowych elementach, którymi są: zwiększenie liczby policjantów patrolujących rewiry, zaangażowanie lokalnej społeczności, w tym lokalnych przedsiębiorców, w działania na rzecz zwalczania przestępczości, przy czym bardzo istotną rolę odgrywa organizowanie spotkań dla mieszkańców z policjantami przypisanymi do ich rewiru – w czasie takich spotkań mieszkańcy mają okazję poinformować policję o problemach w ich dzielnicy; wsparcie i zaangażowanie władz miasta i innych instytucji, w tym np. miejskiego Departamentu Budownictwa (*Department of Buildings*), oparcie działań na koncepcji *problem-solving policing*, czyli pięcioetapowym podejściu do rozwiązywania problemów kryminalnych[34].

Jednakże *community policing* nie jest jedynym sposobem radzenia sobie z przestępczością, odwołującym się do poczucia odpowiedzialności obywateli za własne bezpieczeństwo. W Wielkiej Brytanii powszechny staje się ruch tzw. lokalnego, społecznościowego aktywizmu (ang. *community activism*), który wspiera rząd. Orędowniczką lokalnego aktywizmu jest baronessa Helen Newlove, która w marcu 2011 r. opublikowała raport pt. *Nasza wizja bezpiecznych i aktywnych społeczności lokalnych* (*Our vision for safe and active communities*), będący owocem przeszło półrocznych badań autorki w terenie, w czasie których miała ona okazję do spotkań z aktywistami, mieszkańcami, policjantami, lokalnymi władzami[35]. Newlove jest osobą znaną w Wielkiej Brytanii także stąd, że od kilku lat zajmuje się działalności prospołeczną, po tym jak w 2007 r. w sposób brutalny, na oczach jej i jej dzieci, grupka młodocianych przestępców zamordowała jej męża.

Adresatami dokumentu są lokalne społeczności, lokalne władze oraz władze centralne. H. Newlove zebrała uzyskane informacje w zakresie środków zwalczania przestępczości wśród lokalnych społeczności i zawarła je w swoim raporcie, mówiąc wprost o konieczności odzyskania przez mieszkańców ich ulic, opanowanych przez przestępców. Podstawowym przesłaniem raportu jest zachęcenie członków społeczności lokalnych do aktywnego włączenia się w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa bądź nawet ich zainicjowania, do czego nawołuje autorka: „Myślę, że sta-

[33] Zob.: tamże, s. 5.

[34] Zob.: tamże, s. 7.

[35] Zob.: *New approach to community activism* [online], 29.03.2011, witryna internet. Home Office, http://www.homeoffice.gov.uk/media-centre/news/community-activitism (dostęp: 04.08.2011).

liśmy się tak zależni od wyspecjalizowanych instytucji (policji, lokalnych władz, wynajmujących, etc.), które rozwiązują problemy, że po prostu przestaliśmy postrzegać bezpieczeństwo i czystość w naszych społecznościach jako coś, za co jesteśmy odpowiedzialni lub nawet mamy na to jakiś wpływ. Zatem, kiedy widzimy takie rzeczy jak [...] graffiti [...], powinniśmy się czuć zdegustowani i sfrustrowani, lecz zazwyczaj to po prostu ignorujemy. Co możemy zrobić, czy nie jest to sprawa do załatwienia dla policji, lokalnych władz bądź kogokolwiek innego?"[36]. Newlove w swoim raporcie wskazuje na konieczność zmiany tego rodzaju zachowań mieszkańców i odejście od tolerowania przestępczości, zachowań antyspołecznych i nieporządku. Co więcej, według Newlove, obowiązkiem władz jest nie tylko badanie, jakie problemy trapią daną społeczność, lecz także traktowanie jej członków jako równoprawnych partnerów w ich rozwiązywaniu.

Raport zawiera zalecenia dla policji i władz, odnoszące się do zachęcania członków społeczności do działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa. Znajdują się wśród nich m.in. takie propozycje, jak: finansowe nagrody dla społeczności, która dostarczy informacji pozwalających na ujęcie przestępcy, przy zastrzeżeniu, że kwota owej nagrody będzie mogła być wydatkowana jedynie na działania z zakresu prewencji kryminalnej; umożliwienie lokalnej społeczności nałożenie na jej obszarze limitów prędkości; przygotowanie, we współpracy z mieszkańcami, lokalnych map przestępczości ulicznej i antyspołecznych zachowań, które będą służyć mieszkańcom i kompetentnym w tym zakresie instytucjom; utworzenie punktu kontaktowego (numer tel. 101) w celu informowania o przypadkach zachowań antyspołecznych; specjalne ulgi i rabaty dla lokalnych aktywistów, zachęcanie osób publicznych do włączenia się w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa, inicjowane przez społeczności; zmiana godzin urzędowania lokalnych instytucji w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu[37].

Wprowadzanie w życie rekomendacji zawartych w raporcie H. Newlove zostało poddane ocenie w rządowym raporcie z lipca 2011 r. (*Baroness Newlove, Our vision for safe and active communities: Government progress update*), opatrzonym wstępem przez premiera Davida Camerona. Dotychczasowa działalność Newlove została oceniona tak pozytywnie, że w kwietniu 2011 r. baronessa objęła stanowisko w Departamencie do

[36] *Our vision for safe and active communities: A report by Baroness Newlove* [online], 03.2011, s. 4, witryna internet. Home Office, http://www.homeoffice.gov.uk/publications/crime/baroness-newlove-report?view=Binary (dostęp: 04.08.2011).

[37] Zob.: tamże, s. 7.

spraw Społeczności i Władz Lokalnych w Home Office (brytyjski odpowiednik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych), gdzie kontynuowała pracę jako Pełnomocnik Rządu ds. Lokalnego Aktywizmu. W raporcie z lipca 2011 r. zapowiedziano, że pełnomocnik w sposób szczególny skoncentruje się na trzech kwestiach: utworzeniu centrum informacyjnego dla lokalnych aktywistów, które będzie dostarczać im materiały informacyjne, konieczne do ich pracy; zachęcanie osób publicznych i pracowników sektora państwowego do włączenia się w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczności lokalnych; doskonalenie działań prewencyjnych w zakresie zwalczania alkoholizmu oraz alkoholizmu wśród młodocianych[38]. Helen Newlove prowadzi także w Internecie oficjalny blog, przeznaczony dla członków lokalnych społeczności oraz aktywistów, na którym odpowiada na pytania i udziela porad na temat tego, w jaki sposób wzmocnić współpracę między mieszkańcami a lokalną społecznością w zakresie bezpieczeństwa[39].

W Wielkiej Brytanii zaangażowanie władz oraz rządowe kampanie informacyjne na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczności lokalnych znajdują swój wyraz chociażby w powołaniu i działalności Pełnomocnika Rządu ds. Lokalnego Aktywizmu, funkcji, którą pełni Newlove. Problematyka bezpieczeństwa społeczności lokalnych jest również przedmiotem zainteresowania Departamentu do spraw Społeczności i Władz Lokalnych w Home Office. Misją tej instytucji jest „[...] utworzyć wolne, sprawiedliwe i odpowiedzialne Wielkie Społeczeństwo [*Big Society*] przez: zdecentralizowanie władzy na tyle, na ile jest to możliwe; zaspokojenie aspiracji mieszkaniowych mieszkańców; uwzględnianie społeczności lokalnych w planach; zwiększanie odpowiedzialności; umożliwienie ludziom kontroli nad tym, w jaki sposób są wydatkowane ich pieniądze"[40].

W tym zakresie rząd Wielkiej Brytanii prowadzi również intensywną politykę informacyjną, mająca na celu zachęcenie mieszkańców do włączenia się w inicjatywy na rzecz poprawy ich bezpieczeństwa. Działania rządu wyrażają się m.in. w szeregu prowadzonych kampanii informacyjnych, zwłaszcza w Internecie, na stronach departamentu (http://www.

---

38 *Baroness Newlove, Our vision for safe and active communities: Government Progress Update*, The Home Office, The Department for Communities and Local Government, London 07.2011, s. 4, w wersji online: http://www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/19538171.pdf (dostęp: 04.08.2011).

39 Zob.: witryna internet. Helen Newlove blog, http://www.helennewlove.co.uk/ (dostęp: 04.08.2011).

40 Witryna internet. The Department for Communities and Local Government, http://www.communities.gov.uk/corporate/about/ (dostęp: 04.08.2011).

communities.gov.uk/) czy chociażby na portalach społecznościowych, takich jak np. Facebook lub Twitter. Innym przykładem jest również wspomniany blog Helen Newlove. Warto w tym miejscu nadmienić, że jednym z wyznaczników zrównoważonych społeczności lokalnych jest właśnie ich swobodny dostęp do Internetu. Z drugiej strony inspiruje się pewne inicjatywy, które przede wszystkim mają zachęcić obywateli do informowania o popełnianych przestępstwach (Stop przemocy – *Crimestoppers*, gdzie anonimowo można poinformować o przestępstwie[41]) bądź zapewnić im wsparcie, jeśli padli ofiarą przestępstwa (Wsparcie dla ofiar – *Victim Support*[42]). Z kolei lokalne władze realizują programy, które mają na celu organizowanie spotkań z mieszkańcami w celu rozpoznania ich problemów i poinformowania o tym, co władze czynią, by te problemy rozwiązać. Jeszcze inną inicjatywą są partnerstwa na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych (*community safety partnerships* – CSP-s), bazujące na współpracy lokalnej policji, władz, kuratorów i instytucji opieki zdrowotnej i ustanowione na mocy ustawy o przestępczości i nieporządku z 1998 r. (*Crime and Disorder Act 1998*)[43].

Jeśli chodzi o ochotnicze inicjatywy obywatelskie, to można tu wymienić takie działania, jak np. popularne w Wielkiej Brytanii porozumienia sąsiedzkie (*neighbourhood agreements*), zawierane między służbami a społecznością w celu eliminacji zjawisk, które mogą być uciążliwe dla danej społeczności bądź przyczyniają się do poprawy jej bezpieczeństwa, chociażby wyrzucanie śmieci w niedozwolonych miejscach lub informowanie o przestępstwach[44]. Jeszcze innym przykładem jest włączanie się mieszkańców w działania rzecz poprawy bezpieczeństwa w ramach wolontariatu; szczególnie znane są jednak łączone patrole, składające się z mieszkańców i lokalnych policjantów (ang. *street watch*) oraz grupy sąsiedzkiej czujności (ang. *neighbourhood watch*), działające na terenie dzielnic i we współpracy z lokalną policją czuwające nad bezpieczeństwem mieszkańców[45].

---

41 Zob.: witryna internet. Crimestoppers, http://www.crimestoppers-uk.org/ (dostęp: 04.08.2011).

42 Zob.: witryna internet. Victim Support, http://www.victimsupport.org.uk/ (dostęp: 04.08.2011).

43 Zob.: *Community Safety Partnerships* [online], witryna internet. Home Office, http://www.homeoffice.gov.uk/crime/partnerships/ (dostęp: 04.08.2011).

44 Zob.: witryna internet. National Association for Neighbourhood Management, http://www.neighbourhoodmanagement.net/ (dostęp: 31.12.2012).

45 Zob.: witryna internet. Neighbourhood Watch, http://www.ourwatch.org.uk/ (dostęp: 04.08.2011).

Konkluzje

Przeprowadzone w artykule badania wskazują, że kategoria zrównoważonych społeczności lokalnych łączy postulaty bezpieczeństwa jednostki ludzkiej (*human security*), skoncentrowanego na szeroko pojmowanym bezpieczeństwie każdego człowieka, z kategorią społeczności lokalnej. Tym, co jest wspólne dla nich obu, to zrównoważony rozwój, ponieważ zrównoważone społeczności lokalne funkcjonują w warunkach zrównoważonego rozwoju, dążąc do osiągnięcia bezpieczeństwa jednostek zrzeszonych w lokalną wspólnotę. Genezy takiego rozumienia społeczności lokalnej należy szukać przede wszystkim w dorobku amerykańskim i brytyjskim, ponieważ to głównie w USA i w Wielkiej Brytanii (zrównoważone) społeczności lokalne rozwinęły się w największym stopniu.

Przeprowadzone w artykule badania prowadzą do kilku wniosków. Po pierwsze, współczesne rozumienie społeczności lokalnej akcentuje wzajemne interakcje zachodzące między członkami danej zbiorowości. Kluczowym elementem każdej wspólnoty jest jednostka ludzka, która w tej wspólnocie pełni daną funkcję; jedną z głównych potrzeb zbiorowości jest bezpieczeństwo. Po drugie, zrównoważona społeczność lokalna scala postulaty zrównoważonego rozwoju oraz koncepcję społeczności lokalnej, osiągając postulaty trwałego wzrostu na poziomie lokalnym. Zrównoważone społeczności lokalne są więc rozumiane jako wspólnoty będące w stanie zaspokoić różne potrzeby obecnych i przyszłych ich członków, przyczyniające się do wysokiej jakości ich życia oraz zapewniające sposobności i szanse na rozwój każdego z nich. Po trzecie, zrównoważone społeczności lokalne podejmują różne inicjatywy w celu poprawy swojego bezpieczeństwa. Jak pokazują doświadczenia amerykańskie i brytyjskie, przede wszystkim można zaliczyć tu: realizację koncepcji *community policing*, często dopasowaną do lokalnych potrzeb (np. strategia CAPS w Chicago), wspierany przez rząd Wielkiej Brytanii ruch lokalnego aktywizmu, zaangażowanie władz oraz rządowe kampanie informacyjne na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczności lokalnych (powołanie i działalność Pełnomocnika Rządu ds. Lokalnego Aktywizmu w Wielkiej Brytanii, różne ochotnicze inicjatywy obywatelskie, etc.).

Streszczenie

W artykule skoncentrowano się na kategorii społeczności lokalnej, a konkretnie na zrównoważonej społeczności lokalnej (ang. *sustainable community*), pojęciu,

które jest popularne zwłaszcza w państwach anglosaskich. Przedstawiono formy współpracy władz z lokalną społecznością w celu poprawy bezpieczeństwa, znajdujące swój wyraz np. w realizacji koncepcji *community policing*. Badano, w jaki sposób ewoluuje obecnie lokalna społeczność, przywołując kategorię zrównoważonej społeczności lokalnej. Artykuł kończy podsumowanie, zawierające wnioski płynące z przeprowadzonych badań.

Karina Marczuk

Sustainable Communities and Their Safety: Experience of the Anglo-Saxon Countries

The article focuses on the category of the community and sustainable community, the concept that is well-known in the Anglo-Saxon countries. The author has explored forms of cooperation of the community with the local authorities aimed at improving safety such as community policing. The author has elaborated how communities are evolving reaching the category of sustainable communities. The article concludes with a summary containing the final conclusions.

Key words: *safety, community policing, community, sustainable community*

Bibliografia

Chicago Police Department, *CAPS at five: A report on the progress of community policing in Chicago*, Chicago 1998.

J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 1999.

G.A. Hillery, *Definitions of community: Areas of agreement*, „Rural Sociology" 1955, t. 20, nr 2.

Ch. Lasch, *The communitarian critique of liberalism*, [w:] Ch.H. Reynolds, R.V. Norman (red.), *Community in America: The challenge of Habits of the heart*, Berkely 1988.

K.P. Marczuk, *Bezpieczeństwo społeczne: potrzeba szerokiego ujęcia. Implikacje dla Polski*, [w:] A. Skrabacz, S. Sulowski (red.), *Bezpieczeństwo społeczne: pojęcia, uwarunkowania, wyzwania*, Warszawa 2012.

K.P. Marczuk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej: od bezpieczeństwa państwa do bezpieczeństwa ludzi*, Warszawa 2012.

K.P. Marczuk, *Connections between urban design and crime in the mid-XXth century in the U.S.: Case study of great American cities*, „Arhivele Olteniei", 2012, serie nouă, nr 26.

D.H. Meadows et al., *The limits to growth: A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*, New York 1972.

D.W. Minar, S. Greer (red.), *The concept of community: Readings with interpretations*, New Brunswick 2007.

E. Moczuk, *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2009.

R. Nisbet, *The quest for community: A study in the ethics of order and freedom*, Wilmington 2010.

R. Redfield, *The little community and Peasant society and culture*, Chicago 1962.

J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, t. 2, Warszawa 1983.

J.Q. Wilson, *A reader's guide to the Crime Commission reports*, „The Public Interest" 1967, nr 9.

National Advisory Commission on Civil Disorders, *Report of the National Advisory Commission on Civil Disorders: Summary of report*, Washington D.C. 1968, w wersji online: http://www.eisenhowerfoundation.org/docs/kerner.pdf (dostęp: 01.08.2011).

Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future. Transmitted to the General Assembly as an annex to document A/42/427 – development and international co-operation: Environment [online], 1987, witryna internet. UN Documents, http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I (dostęp: 15.11.2012).

Securing the future: Delivering UK sustainable development strategy. The UK Government sustainable development strategy, presented to Parliament by the Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs by Command of Her Majesty. March 2005, The Stationery Office, Norwich 2005, w wersji online: http://archive.defra.gov.uk/sustainable/government/publications/uk-strategy/documents/SecFut_complete.pdf (dostęp: 02.08.2011).

A. Simms et al., *Ghost town Britain: The threat from economic globalisation to livelihoods, liberty and local economic freedom*, London [2003], w wersji online: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Ghost_Town_Britain.pdf (dostęp: 03.08.2011).

Sustainable Communities Act 2007 (ch. 23) [online] z 23.10.2007 r., witryna internet. UK legislation, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/23 (dostęp: 03.08.2011).

The Egan review: Skills for sustainable communities, Office of the Deputy Prime Minister, London 04.2004, w wersji online: http://webarchive.

nationalarchives.gov.uk/20120919132719/www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/152086.pdf (dostęp: 11.12.2012).

The President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, *The challenge of crime in a free society*, Washington D.C. 1967, w wersji online: https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/42.pdf (dostęp: 01.08.2011).

United Nations Conference on Sustainable Development Rio+20 [online], Rio de Janeiro 20–22.06.2012, witryna internet. UNCSD 2012, http://www.uncsd2012.org/rio20/ (dostęp: 24.08.2012).